

DON BOSCO

a veselost salezijskih dečur

NAPISAL DR. R. VAŠEK

**S dovolením kapitulního vikáře v Brně
ze dne 10. ledna 1942, č. 137.**

Loni ve svátek Neposkvrněného Početí Panny Marie bylo sté výročí události, která je na prvý pohled úžasně prostinká:

8. prosince 1841 v sakristii kostela sv. Františka v Turině v Itálii oblékal se mladý kněz, Don Bosko, ke mši svaté. Nebylo však nikde ministranta. Vtom nahlédl do sakristie výrostek asi šestnáctiletý a stál udiven ve dveřích. Přivedla jej tam zvědavost; nikdy v životě neviděl místnosti tak hezky upravené, milé a provanuté zároveň i duchem vážnosti a posvátného ticha, jak to nyní spatřil u sv. Františka.

„Co tu chceš?“ okřikl kluka kostelník. „Nevidíš, že tu stojí kněz, čekající na ministranta? Tu máš mešní knihu a půjdeš ministrovat; a už, měj se k tomu!“

„Neumím ministrovat,“ odpověděl chlapec.

„A tak nač jsi sem přišel?“ rozkřikl se kostelník. „Zpropadená čeládka, bude nám chodit i do sakristie. Když neumíš ministrovat, klid se odtud!“ A kostelník popadl oprašovací hadlko a již tloukl kluka hlava nehlava. Kluk utíkal, ale nevyznaje se ve dveřích, vrazil zase do sakristie a odtamtud vyběhl na ulici.

„Proč bijete toho synka?“ ozval se Don Bosko, když se vrátil do sakristie kostelník, funící zlostí. „Co vám udělal?“

„Přišel do sakristie, ač neumí ministrovat.“

„Ale tak jste ho ztloukl!“

„Co je vám po tom?“

„Co je mi po tom? Je to můj přítel, hned mi ho zavolejte, musím si s ním promluvit.“

„Dacane, dacane!“ volal kostelník na synka a běžel mu říci, že Don Bosko s ním chce mluvit.

Synek se vrátil všecek ustrašený a se slzami v očích; vždyť rány oprašovadlem bolely.

„Pojď sem, pojď sem, příteli,“ přivítal jej Don Bosko. „Neudělám ti nic zlého. Byl jsi už na mši svaté?“

„Ne.“

„Pobuď tedy na mši svaté, a potom ti něco povím, co se ti bude líbit.“

Po mši svaté a po vykonání díkůčinění odvedl Don Bosko chasníka do pokojíka za sakristií a přívětivě se ho tázal: „Jak se jmenuješ?“

„Bartoloměj Garelli.“

„A odkud jsi?“

„Z Asti.“

„Jakého jsi řemesla?“

„Zednického.“

„Máš ještě tatínka?“

„Nemám. Zemřel mi.“

„A maminku?“

„Také už zemřela.“

„Kolik je ti let?“

„Šestnáct.“

„Umíš číst a psát?“

„Ani jedno, ani druhé.“

„Ale zpívat a pískat umíš, že ano?“

Chlapec se usmál a Don Bosko se zaradoval. Úsměv svědčil, že si Bosko získává hochovy důvěry.

„Pověz mi, milý Bartošku, byl jsi už u prvního svatého přijímání?“

„Ještě ne.“

„A u zpovědi jsi již byl?“

„Ano, ale je tomu již dávno, hned když jsem byl malý.“

„Modlíváš se ráno a večer?“

„Zapomněl jsem se již modlit.“

„Chodíváš v neděli na mši svatou?“

„To ano, skoro vždycky.“

„Na katechismus také chodíš?“

„Bojím se.“

„Proč?“

„Protože malí kluci vědí víc než já.“

„Kdybych ti vykládal katechismus zvlášť, přišel bys?“

„Velmi rád, když mě nebudete bít.“

„Buď klidný, nikdo ti neudělá nic, budeš mým přítelem a s nikým jiným nebudeš mít obtíží. Kdy bychom tedy začali?“

„Kdy se vám bude líbit.“

„Dnes večer?“

„Ano.“

„Chceš-li, začneme hned, ano?“

„Ale ano, jak si přejete.“

Don Bosko pochopil v tu chvíli takřka pudově, že začíná obrovské dílo svého apoštolátu několik

kroků od svatostánku, v pokojíčku u sakristie. Poklekl a poprosil vroucím Zdrávaseš Neposkvrněnou Pannu o požehnání svého díla a o záchranu mladé duše, kterou měl před sebou.

Vstal a otázal se hocha: „Umíš se přežehnát?“

Hoch nevěděl ani, co je to. Don Bosko ho tedy naučil se přežehnát a po půlhodinové rozmluvě jej propustil. „Ale přijdeš zase?“

„Přijdu, jistě přijdu,“ sliboval chlapec.

Don Bosko mu daroval medailku Panny Marie, slíbil mu, že ho naučí ministrovati a řekl:

„Víš co, nevracej se ke mně sám, přiveď i kamarády, daruji jim něco, i tobě za odměnu, žes je přivedl.“

Příští neděli přišlo za Don Boskem sedm kluků.

Jako v jádru je jaksí obsažen celý mohutný strom, který z něho vyrostl, tak v této události jsou obsaženy již všechny podstatné prvky budoucího velkého díla. Opuštěnost a ubohost mnohých mladých hochů; nepochopení a tvrdost, která se pohoršuje nad jejich „zpustlostí“; láska Don Boskova, která se tím oddaněji sklání k mládeži, čím více vidí její opuštěnost; v duších, v nichž jiní vidí jen samou zkaženost, Don Bosko vyhrabává z popela nádherné uhlíky dobra; „umíš pískat?“ — navazuje na chlapecké záliby; katechismem, poučováním o pravdách náboženských, dává svému působení na mladé duše pevný základ; svou práci apoštolskou začíná v blízkosti velebné Svátosti a pod ochranou bl. Panny Marie

Svatá veselost — kouzlo Don Boskovy osobnosti.

Sv. Don Bosko měl veliký dar od Boha: uměl přitahovat k sobě chlapce. Uměl si získati jejich neomezenou důvěru. Byl magnetem, jemuž nedovedli odolati.

Sám byl svou celou bytostí povahy veselé a měl veliké schopnosti k tomu, aby jiné pobavil a získal. Měl velmi příjemné chování a roztomilé způsoby již jako chlapec. Byl velmi mrštný a neobyčejně silný. Lidé žasli, jak tento malý hoch hravě provádí těžké kousky tělocvičné, jak hbitě šplhá po stromu do výše, jak dovede udržeti rovnováhu při kouscích provazolezeckých, jaký je to nepřekonatelný mistr v běhu a ve skoku, jak dovede být zajímavý různými kousky kejklířskými. Při tom neobyčejná paměť, bystrost v pozorování, schopnost vyjadřovací, vycitující ihned u bližních i potřeby ještě nevyslovené, vždy ochotný posloužit s milým úsměvem.

Měl devět let, když měl sen, který se mu stal ukazatelem cesty v životě. Sám vypravuje: „Zdálo se mi, že se u naší chaloupky na nějakém velmi prostraném dvoře bavilo množství hochů. Jedni se smáli, jiní hráli, mnoho jich klelo. Uslyšev jejich rouhání, vmísil jsem se hned mezi ně, domlouval jsem jim a tloukl jsem je pěstí, aby mlčeli. Najednou stál přede mnou ctihodný člověk mužného věku, nádherně oděný. Bílý plášť zahaloval veškeru jeho postavu. Tvář zářila, že jsem do ní

nemohl pohledět. Zavolal mě jménem a poručil, abych se postavil v čelo oněch dovádějících chlapců. Privil: Ne bitím, nýbrž laskavostí a přívětivostí získáš tyto své přátele. Pouč je hned o ošklivosti hříchu a o kráse ctnosti. Zmaten a uděšen odvětil jsem, že jsem toliko ubohým a neumělým dítkem, neschopným, abych mluvil oněm chlapcům o náboženství. V tom okamžiku ustali chlapci od hádek, křiku a klení a sběhli se všichni okolo mluvícího zjevu. Skoro bezděčně vyhrkla mi otázka:

A kdo jste, vždyť mi poručíte věc nemožnou?

Právě proto, že se ti takové věci zdají nemožnými, musíš je učiniti možnými poslušností a vědou.

Kde a jak se tomu naučím?

Dám ti učitelku, pod jejímž vedením se staneš moudrým a bez níž všechna moudrost je hloupostí.

Ale kdo jste, že tak mluvíte?

Jsem syn té, kterou tě tvá matka naučila pozdravovat třikrát denně.

Moje matka mi říká, abych se bez jejího dovolení nepouštěl do ničeho s lidmi, kterých neznám; řekněte mi tedy své jméno.

Na mé jméno se otaž mé matky.

Dořekl, a vedle něho stála paní velebného vzrůstu. Její plášť zářil, jako by byl utkáán z nejjasnějších hvězd. Vidouc, že mé otázky a odpovědi jsou zmatenější, pokynula a uchopivši mě za ruku řekla: Dívej se! — Podíval jsem se, chlapci zatím uprchli, a místo nich tam bylo plno kozlat, psů.

‘kocourů, medvědů a jiných zvířat. — Zde je tvé místo, tu pracuj, pravila ona tajemná paní. Buď pokorný, statečný, silný, a co uvidíš nyní u zvířat, budeš uskutečňovat u mých dítek.

V té chvíli uviděl jsem místo oněch zvířat krotké beránky, kteří pobíhali kolem onoho člověka a oné paní, mečíce vesele jim ke cti. Zaplakal jsem ve snách a prosil jsem paní, aby mi vysvětlila význam všech těch dějů. Položila mi ruku na hlavu, řkouc: Svým časem pochopíš všechno. — Po těch slovech mě nějaký šumot vzbudil a bylo po snu.“

Dělati z hrubých, bloudících hochů beránky: to bylo základní touhou Don Boskovou. Ale aby toho mohl dosíci, hleděl si až do pozdního věku zachovati jarou, svěží veselost, kterou k sobě neodolatelně táhl a upoutával mládež. S hochy i jako kněz si hrával, jako by byl jeden z nich, s hochy pochodoval a zpíval veselé piemontské písničky, s hochy dělal šelmoviny — na př. řekl: Co budu dělati, dělejte všecko, jako já — a hoši se mohli radostí roztrhat, když Don Bosko dělal pohyby rukama, hlavou, celým tělem, a dav hostů o několika stech hlavách po něm. A najednou Don Bosko velí, aby si sedli, a když již sedí, vykládá jim nějaký příběh, nebo nějakou pravdu — ach, jak kouzelně dovedl Don Bosko vyprávěti, jak upjatě lpěly všechny zraky na něm! — Ale vykládá jen chvílku, jen čtvrt hodiny, nanejvýš půl hodiny; a pak se pochoduje dále, nebo hraje se dále, nebo se jde do kostela na krátkou pobožnost. Tak na něm viseli, že jakmile zpozorovali, že se k němu

mohou nějak dostati, hned byl jich celý roj kolem něho a všechno by mu byli udělali, jak ho měli rádi.

Sta a tisíce jiných vychovatelů dohromady neudělalo mezi mládeží takovou pronikavou práci, jakou udělal Don Bosko sám. 8. prosince 1841 jediným hochem to začalo, a tisíce a tisíce dalších osobností Don Boskovou získány pro spořádaný život a připoutány k Bohu.

Celý svůj život zachoval si sv. Don Bosko svou jarou, svěží veselost a jí překonával obtíže, snimiž se v životě setkával. Bylo málo lidí, kteří by byli v životě narazili na tolik překážek jako on. Získávání a vedení hochů, budování ústavů a kostelů, budování společnosti salesiánské a dcer Panny Marie Pomocnice, misijní činnost atd., to vše byla díla, která přesahují pouhé lidské síly, natož síly člověka, který vyšel z počátků tak nepatrných a který po celý svůj život zůstal chudičkým knězem. Ale veselá povaha sv. Don Boska, jeho nezlomná důvěra v Boha a v ochranu Panny Marie Pomocnice, jeho vědomí, že Bůh dopouští překážky, ne aby se v nich náš duch utopil, nýbrž abychom je překonávali, to vše drželo jeho chuť k práci a podnikavost a velké naděje v Boha i v nejtěžších chvílích. Věděl, že to, co dělá, není jen jeho osobní choutka, nýbrž že je to vůle Boží, že je jen nástrojem, kterým pracuje Bůh, a že Bůh si své svaté plány provede. Toto vědomí ho nenechalo upadnout do malomyslnosti ani v největších překážkách. A sny, které mu Bůh čas od času dával, byly též velkou posilou s nebe.

V této své velké svěží důvěře v Boha prováděl sv. Don Bosko nejen nadlidská díla, do kterých z vnukání Božího se dal sám, nýbrž byl mnohokrát volán toužebně, aby dokončil podniky, které začali budovati lidé daleko učenější, daleko vznešenější a daleko bohatší než byl chudičký turinský Don Bosko, ale při všech svých propočtech a při všech svých skvělých prostředcích hanebně uvázli, nemohli s místa — a turinský chudšas byl volán, aby zoufalou situaci zachránil. Zachránil, ale s ohražením: „To ne já. To Panna Maria Pomocnice.“

Právem mohl býti vždy veselé nálady, protože jej vedla myšlenka: Provádím jenom to, co chce Bůh, a provádím to silami a prostředky Božími — a které překážky by dovedly vzdorovati Bohu?

Sv. Don Bosko chce, aby i jeho chovanci byli veselí.

Byli jste již v nějakém salesiánském ústavu, když je doba hry? Byli jste na hřišti? Všichni jsou v činnosti. To nejsou hry, při nichž hrstka hráčů hraje a ostatní nečinně přihlížejí; u salesiánů se snaží, aby všichni se účastnili hry činně. Je to radostná podívaná, když všichni závodí, chovanci i vychovatelé salesiánští. Viděli jste fotografie salesiánských hudebních kapel? Všimli jste si, jak si tam hoši hrdě drží své nástroje dechové a snaží se, aby nástroje bylo na obrázku dobře vidět? A slyšeli jste je hrát pochody nebo nábo-

ženské písně na průvodech? — Byli jste na divadlech salesiánských chovanců, viděli jste, jak se ti hoši do svých úloh vžili, jaké figury dovedou podat? Viděli jste skupiny chovanců, když jdou s vychovateli do lesa? Dali jste se s nimi do řeči, dali jste si ukázat, co si všecko s sebou nesou na hru i po př. na svačinu? — Byli jste někdy v salesiánském ústavě v místnosti, kde si hoši za špatného počasí hrají různé hry, anebo kde si tvoří s vychovateli skupiny a hovoří nenuceně a vesele o nejrozmanitějších zájmech svého věku?

V salesiánských ústavech platí zásada: „Po příkladu našeho Otce a zakladatele posvěcujeme veselí, rekreaci a zábavu.“ Sv. Don Bosko dobře věděl, jakým kouzelníkem ve výchově je hra a veselá nálada. V úvodě ke své modlitební knížce pro mládež „Giovane proveduto“, která je rozšířena v celém světě ve statisících výtisků, praví: „Jsou dvě hlavní lži, kterými ďábel odvrací hochy od ctností. Tou první jim namlouvá, že služba Boží záleží v životě smutném, který je dalek zábavy a každého potěšení. — Není tomu tak, drazí hoši. Chci vás naučiti způsobu křesťanského života, kterak byste se mohli stát veselými a spokojenými a kterak byste při tom poznali pravé zábavy a pravé radosti, abyste si mohli říci se svatým prorokem Davidem: Služme Pánu Bohu s radostí! Právě to jest účelem této knížky: aby naučila sloužit Pánu Bohu a býti vždy veselým.“ — Sv. Don Bosko ve velikém měřítku vnesl hru do výchovy a tím uskutečnil, co všichni velcí vychovatelé žá-

dají. Tak slavný výchovatel biskup Dupanloup: „Řadím hru mezi nejlepší výchovné prostředky: hraje-li si dítě, stává se sdílným; nehraje-li si, uzavírá se v sebe a stává se zlým.“ Bedřich Fröbel: „Hra se nesmí považovat za něco daremného, naopak, má hluboký význam. Hra se dítěti rozvíjí v radost, jako se pupen rozvíjí v růži.“ Proto není divu, že pro Don Boska hra patří, jak výslovně praví, „k nejúspěšnějším prostředkům, kterými lze dosáhnouti kázně a posloužit mravnosti a zdraví“, a proto nařizuje. „aby chlapcům byla dána největší volnost skákat, běhati, povykovati dle libosti“. Jeden z nejušlechtlejších květů salesiánské výchovy je ctihodný Dominik Savio. Ten takto vykreslil svému druhu salesiánské ústavy: „Pro nás tady ve škole Don Boska svatost se zakládá na tom, že jsme stále veselí.“

Don Bosko se však nespokojil s jakoukoli hrou pro hochy. Tak označuje povahu her v salesiánských ústavech nynější nejvyšší představený Společnosti salesiánů, nástupce sv. Don Boska v tomto úřadě: „Hra, jak ji chtěl Don Bosko a jak se tradičně koná v jeho ústavech, je hrou po výtce výchovnou, je příjemnou a volnou rekreací, plnou nenucenosti a radosti. Je hrou, která obnovuje ztracené síly, která uvádí v činnost ony orgány, jež by bez ní zůstaly nečinnými. Je příjemná, nenucená, bez nátlaku. Není to tělocvik se školní kázní, vynucující pozornost a často i námahu. Není to atletika, která víc než cokoli jiného slouží k zvětšení

svalů a vyčerpává tolik, že až působí nervové a duševní poruchy, není to ani hra ubíjející, výstřední, přehnaná, která způsobuje rozčilení a námahu.“

Několik zásad, které vyšly přímo z úst Don Boska: „Rekreace má být příjemná a počestná, schopná člověka osvěžit a ne ho ubít.“ „Nejsou proto dovoleny takové hry, skoky, běhání a vůbec způsob rekreace, který by ohrožoval zdraví nebo mravnost chlapců.“ „Je zakázána hra v karty, taroky a vůbec každá jiná, která nese s sebou nebezpečí, že hráč urazí Boha, způsobí bližnímu škodu a sobě ublíží.“ „Chraňte se rekreace nemírné a výstřední. Někteří v rekreaci běhají tak náruživě, že to vůbec nevypadá, jako by si hráli, spíše by se řeklo, že se vraždí... Když pak rekreace končí, všichni uříceni, unaveni jdou do studia. Však hlava je ještě rozpálena, potřebují si odpočinout, a jsou do hry zabráněni tolik, že na ni myslí ještě ve škole.“

Don Bosko svým příkladem vytvořil nový typ vychovatele: vychovatele, který si s hochy hraje. Pro salesiány platí zásada: „Hry! Toť jedno z nejkrásnějších polí našeho apoštolátu. Představený, salesián, který si s chlapci hraje, je pro dům požehnáním. Je mocným činitelem dobré výchovy. Bude dávat pokyny, napomínat, povzbuzovat stále. Bude andělem rekreace. Jsa s chlapci, bude jedním z nich, vždycky s nimi, všecek pro ně. Tak bude nad nimi k prospěchu jejich duší.“

A tak se snažil Don Bosko vytvářeti kolem mládeže ovzduší radostnosti. Věřil v radost, že dává duším vzrůst, zaplašuje nudu, proniká i tělesné ústrojí jakousi oživující svěžestí, pomáhá duševně pracovat, slučuje v duši dítěte myšlenku zábavy s myšlenkou povinnosti, a co je nejdůležitějšího, radost činí mladé srdce důvěrným a nenuceným.

Ale pozor!

Sv. Don Bosko nepěstoval hru jen na to, aby se hrálo. Pro něho byla hra ve službách vyšších cílů. Hra mu byla osvěžením, aby hoši byli vnímavější pro náboženské pravdy a pro plnění povinností. Mimoto však Don Bosko dobře věděl, že dítě nikde není tak přístupné pro dobré slovo jako při hře. Pro něho doba rekreace nebyla dobou odpočinku, naopak, možno říci, že to byla doba jeho největších starostí, jeho nejbohatšího lovu. Nedomáhl se jenom, aby si hoši nějak neublížili. Přibližoval se za rekreace hned k tomu, hned zase k onomu, sklonil se k jeho uchu a s nedostižnou dobrotou a laskavostí mu pošeptal: „Kdypak přijdeš ke zpovědi? Přijď, čekám tě v sobotu večer,“ a dal si to slíbit. Jiného se zeptal: „Chodíš ještě na to a to místo, s tím a tím kamarádem? Buď tak hodný, už tam nechod,“ a dostal na to slovo. Třetímu: „Zaslechl jsem, že ti vylétlo zaklení. Dej pozor, už to nepouštěj přes rty,“ a napomenutí účinkovalo. Čtvrtému: „Přijdeš do oratoře každou neděli?“ a dostal s úsměvem přisvědčující odpověď. „Potřeboval bych, abys mi prokázal službičku,“

řekl pátému, šestému. „Udělal bys mi ji?“ „Ale s radostí. A jakou?“ „Abys vzal kamaráda v neděli s sebou ke zpovědi a k přijímání.“ Mnohdy nějaké méně čisté slovo uklouzlo přes rty některého kluka, cele zabraného do hry. Tu ho odvedl stranou a pošeptal mu: „To slovo se Pánu Bohu nelíbí.“ Jednomu doporučoval větší poslušnost, jinému vytrvalou píli v konání stavovských povinností, jinému větší dochvilnost v katechismu a časté přijímání svátostí. A tak podobně dále. Těmito pobídkami Don Bosko si opatroval zástup chlapců, kteří v sobotu a v neděli obléhali jeho zpovědnici a příkladně a zbožně vykonávali své pobožnosti, a při tom si získal jejich srdce natolik, že je mohl řídit a vésti jak chtěl.

To je podivuhodné ovoce; a srdce, láskou planoucí, umí je sbírat i za rekreace.

Maličko odbočíme:

**Veselá mysl a pevná důvěra v Boha —
požehnání pro tělo i pro duši.**

Radost, chuť do práce (optimismus) a pevná důvěra v Boha byla ovzduším, ve kterém žil sv. Don Bosko a které hleděl pěstet i u svých chovanců. Ale tyto vlastnosti jsou požehnáním pro každého člověka. Slavný biskup Keppler napsal knihu *Více radosti!* a v ní praví: „Člověk potřebuje radosti a má právo na radost. Radost je mu ne-

zbytná pro zdraví tělesné i duševní, pro jeho práci i náboženský život.“ Je pohromou pro duši trdnomyslná skleslost, když se člověk malomyslně, zoufale oddává smutku. Dobře praví Písmo sv.: „Mnohé lidi již zabila zasmušilost a užitku z ní není“ (Kniha Sirachovcova 30, 25). Když v 18. století začal se šířit zhoubný jansenismus se svou zasmušilou nelidskou přísností, tehdy napsal prostý kapucín svatého života, Ambrož Lopez, knížečku Pojednání o radosti duše a v ní praví: „Radost jest užitečná pro ctnost, pro světskou práci, pro společnost, zkrátka pro všecko dobré. Máš-li radost srdce, bude tvůj duch plodnější a bystřejší, tvé myšlení jasnější, tvá obrazivost živější, tvé srdce spokojenější, tvá nálada povznesenější, tvůj styk příjemnější, zdraví stálejší, tvá zbožnost jemnější, tvá ctnost obětavější. Radost bude prospěšná tvému světskému povolání. S její pomocí snáze sneseš jeho námahy a rozřešíš jeho obtíže... Člověk plný starostí a trdnomyslnosti je špatný obchodník a živnostník.“ Velký učitel duchovního života Faber píše: „Radost je jedním z nejdůležitějších činitelů v duchovním životě a velmi často se stává, že u lidí je zabrzděn pokrok v duchovním životě nebo vytrvalost v povolání, protože jim schází radost. Prý byla kdysi na naší zeměkouli doba, kdy následkem hojnosti kyseliny uhličitě v ovzduší rostly velmi bujně, rychle a bohatě všechny rostliny. Zrovna tak je tomu v duchovním životě, když vše dýchá svatou nadpřirozenou radostí.“ Jinde praví P. Faber:

„Máme-li veselou náladu, nic nás nepřivede z míry. Nic nás nepřekvapí a nerozčilí. Aťsi se dostaví zcela neočekávaně jakákoli povinnost, aťsi se vyskytnou jakékoli drobné nepředvídané obtíže, jakákoli pokušení, se vším si poradíme. Není stínu v naší duši, pod kterým bychom seděli a reptali; neboť milost radosti září v duši tak, jako sluneční jas září v krásný den.“ Jinde: „Čím je vítr pro lodní plachty, tím je radost pro naši duši.“

Goethe nazval radost „matkou ctností“.

A Písmo sv. jmenuje ji hned na druhém místě mezi dvanácti plody Ducha sv. (Galatským 5, 22).

A pokud se týká důležitosti veselí pro děti, uvedu ještě myšlenky velikého světce a vychovatele sv. Filipa Neri: „Buďte veselí, synáčkové! Nechci jen, aby se nedopouštěli hříchů. Ale, abyste byli veselí, to chci. Veselý duch dobývá snáze křesťanské dokonalosti než duch zádumčivý. Pokračuj, synu, v tomto svém veselí, protože to je nejlepší cesta k dokonalosti. Nechci úzkostlivost ani trudnomyslnost!“ Jinde praví: „Nechte je (mladíky), moji drazí, křičeti, jak chtějí. Ať jsou jen veselí. Neboť nechci nic jiného, než aby nehřešili... Když nehřeší, ať si třeba štípají dříví na mých zádech.“ — A ještě jindy: „Vnitřní křesťanské veselí je Boží dar, vycházející z dobrého svědomí, z pohrdání pozemskými věcmi, spojeného s patřením na věci nebeské. Uchováme si je rozjímáním o smrti a obcováním se svatými a učenými lidmi, častým přijímáním svátostí... Rozmnožují ji ustavičná modlitba a úcta k svatým.“

Není tedy křesťanská radost něco světáckého; je jen tam, kde je čisté svědomí, umrtvení vášní, nadpřirozené chápání celého života.

Nejsvětější svátost — první opěrný sloup Don Boskův.

Odkud však vyvěrala tato svatá radost Don Boskova? Oč se opírala jeho nepřemožitelná důvěra v Boha? Čím ji v sobě udržoval a posiloval?

Sen, který vykládal svým chovancům večer 30. května 1862, to vysvětluje:

„Zdálo se mi, že jsem byl na vysokém útesu skalním v moři přítomen prudké bitvě mezi dvěma loďstvy. Mezitím, co loď řízená papežem potápěla loďstvo nepřátelské a po tuhých bojích se osvobodila od útoků, druhé lodi se potápěly.

Tyto nepřátelské lodi byly opatřeny ostrými zobci, hořícími paličskými pochodněmi, puškami, bombami a knihami, které námořníci vystřelovali na loď papežskou. Obklopena menšími věrnými lodicemi odolávala útokům. Kormidelník velké lodi při jednom z těchto útoků padl, ale jeho nástupce, zvolený kormidelníky lodiček, ujal se hned řízení a zavedl loď mezi dva nestejně sloupy. čnějící nad vlnami, aby tam zakotvila.

První z obou sloupů, velmi mohutný a vysoký, mající na hlavici nápis SPÁSA VĚŘÍCÍCH, zvedal k jasnému nebi velikou Hostii. Druhý, menší, s nápisem POMOCNICE KŘESTANŮ, měl na hlavici sochu Neposkvrněné. Oba sloupy měly

na podstavci mnoho záchranných kotev. Na jednu z těchto kotev navlékla loď Církve své řetězy.

Chtěl říci Don Bosko: když jsou připoutány Církev a jednotlivé duše k nejsvětější Svátosti a k Panně Marii Pomocnici, nepotřebují se ničeho báti!

Ve velebné Svátosti nalézal Don Bosko své štěstí a svou sílu. Když šel ráno sloužiti mši svatou, tu když jej někdo cestou pozdravil, jen s úsměvem poděkoval, nanejvýše si ještě ruku nechal políbit, ale jinak mlčky šel dále ke kostelu — tak sebraně byl pohroužen do tajemství, jež měl před sebou. Sloužíval mši svatou s velikou zbožností, takže lidé se až tlačili okolo oltáře, kde sloužil. Měl velikou víru ve svatou oběť; často opakoval slovo sv. Augustina, že nezahyne špatnou smrtí, kdo zbožně a vytrvale bývá na mši svaté. Lidem, kteří se naň obraceli v těžkých záležitostech, doporučoval jíti na mši svatou a přistoupiti při ní k svátému přijímání. Říkával, že Pán vyslyší zvláštním způsobem prosby zbožně vysílané v okamžiku pozdvihování sv. Hostie.

Velmi doporučoval návštěvy velebné Svátosti. Všem pravíval: „Chcete, aby vám Pán udělil mnoho milostí? Navštěvujte Jež často. Chcete, aby vám jich dal málo? Navštěvujte Jež zřídka. Chcete, aby ďábel na vás útočil? Navštěvujte zřídka Pána Ježíše v nejsvětější Svátosti. Chcete, aby před vámi ďábel prchl? Navštěvujte často Ježíše. Chcete, aby ďábla přemoci? Vrhajte se k nohám Pánu Ježíši. Chcete býti přemoženi? Vynechávejte návštěvy

velebné Svátosti. Moji drazí, návštěvy velebné Svátosti jsou velmi nezbytným prostředkem. abychom zvítězili nad ďáblem. Chodte tedy často navštívit Pána Ježíše, a ďábel neztvídí nad vámi.“ Návštěvy byly mu školou: „Naslouchejte, co vám praví Pán Ježíš.“

Říkával, že hoch, který sám od sebe zůstane několik minut před svátostným Ježíšem, přestane se špatně chovat. V nejtěžších dobách, jako když tlonkl na brány Boží Prozřetelnosti o mimořádnou pomoc, nebo když běželo o nějakou důležitou záležitost salesiánské Společnosti, chtěl, aby chlapci jeden po druhém bez přerušení navštěvovali Pána Ježíše.

Sv. Don Bosko byl všecek proniknut velkou věrou, že nejsvětější Svátost oltářní dělá divy v duších, a proto časté svaté přijímání je jeden z hlavních základních kamenů salesiánské výchovy. Toto své přesvědčení opakoval znova a znova: „Dvě křídla jsou k letu do nebe: zpověď a přijímání.“ Nebo: „Ať si říká kdo chce co chce o různých výchovných soustavách, já nenalézám žádného jiného bezpečného základu, leč častou zpověď a přijímání, a myslím, že nepřeháním, tvrdím-li, že jsou-li opomenuty svátosti, je tím vyhoštěna i mravnost.“ „Dva prameny milostí jsou pro nás tyto: již předem a za všech okolností, které se nám naskytnou, doporučovati našim hochům, aby přistupovali k svaté zpovědi a svatému přijímání a aby ke cti Panny Marie vykonali aspoň nějakou pobožnost.“

„Ukažte mi chlapce, jenž často přijímá tyto svátosti. Uvidíte, ten již v mladém věku, i když zmužní, i ve stáří, popřeje-li mu Pán Bůh se ho dožítí, bude se vždycky vyznamenávat takovým chováním, že se stane vzorem všech, kdož ho znají. Nechť to pochopí chlapci a jednají podle toho. Nechť to pochopí všichni vychovatelé a vedou je k tomu.“

A celá velká výchovatelská práce Don Boskova byla zařízena podle památných slov, jež napsal ve svém životopise Dominika Savia: „Zkušenost mě přesvědčila, že nejmocnější oporou mládeže jsou zpověď a přijímání.“

Toť první důvod vnitřního klidu, svaté radosti a pevné důvěry sv. Don Boska: věděl, že má bezpečné útočiště ve velebné Svátosti.

Panna Maria Pomocnice — druhý opěrný sloup.

Překrásný kostel ke cti Panny Marie Pomocnice za neuvěřitelných obtíží vystavěl Don Bosko v Turině. Ale tento kostel se vši svou velebností nebyl ničím proti lásce a vděčnosti, kterou ve svém srdci choval tento kněz k přesvaté Panně. Vždyť tak těsně byl s její ochranou spjat celý jeho život!

Když se loučil se svou matkou Markétou, odcházeje z rodiště do semináře, pravila mu: „Jeníčku, když ses narodil, zasvětila jsem tě Panně Marii, když jsi odcházel na studie, doporučovala jsem ti

především úctu a oddanost k Panně Marii, nyní tě prosím, odevzdej se jí úplně. Miluj ty, kteří ji milují, a staneš-li se knězem, rozšiřuj neustále oddanou úctu k této milostivé Matičce.“

Don Bosco věrně plnil po celý svůj život toto přání matky Markéty. Když zemřela, časně ráno hned po její smrti odešel do mariánské svatyně sloužit za ni mši svatou. Do tohoto kostela maminka chodívala nejraději. Po mši svaté poklekl před milostný obraz bl. Panny a modlil se: „Zaujmi, svatá Panno Utěšitelko, nyní uprázdňené místo. V tak velké rodině se neobejdeme bez matky. Kdo nám bude matkou, ne-li ty? Všechny své hochy ti svěřuji. Bdi nad jejich životem a nad jejich duší.“

Dějiny salesiánského díla dosvědčují, že tato modlitba byla vyslyšena. Don Bosko jedná, ale za ním se ve všech nebezpečích vznáší jako nebeský stín někdo, kdo mu dává vnuknutí, jeho ruku vede, radí, chrání, opatřuje prostředky. Věrný byl sv. Don Bosco ve své úctě a vděčnosti bl. Panně. Věrná zůstala Panna Marie Pomocnice Don Boskovi.

Kdo vypíše, jak Don Bosko miloval Pannu Marii? Po nejsvětější Svátosti ctil nejvíce ji. Činil dojem, že žije jen pro ni. Úctu k ní ustavičně doporučoval, ať kázal, zpovídal nebo s někým rozmlouval, a činil tak s něžnou láskou, která se zračila i v jeho tváři. Často navštěvoval svatyně nebeské Matky. Nosil s sebou ustavičně svěcené medailky a obrázky Panny Marie a rád je rozdával zvláště dětem, které se kolem něho tísnily, a měl

je k tomu, aby medailky nosily na krku a aby se k Panně Marii modlily každý den.

Panna Maria mu pomohla kolikrát v obtížích nejsvíželnějších. Jeden příběh z přemnohých: V srpnu roku 1884 byl se svým průvodcem Vigliettim hostem pinerolského biskupa. Seděli právě na zídce v biskupské zahradě, když tu přišel sluha a podal Don Boskovi dva dopisy. Don Bosko čte a dá se do pláče. Poděšený Viglietti se ptá, proč? Don Bosko odpovídá: „Panna Maria má nás ráda,“ a podává mu oba dopisy přečíst. V jednom je žádán o vrácení půjčených mu třiceti tisíc lir. Kde vzít z ničeho tak velké peníze? Druhý dopis byl od belgické šlechtičny, která se ho tázala, jak by mohla ke slávě Boží vynaložiti *třicet tisíc lir*. — Snekonečnou vděčností k bl. Panně řekl Don Bosko při jiné příležitosti: „Svatá Panna se stala naší Sběratelkou. Jí vděčíme za zdar našeho díla. Ona nám opatřila prostředky na stavbu našich domů a kaplí. Kráčeli jsme povždy pod její ochranou. Ona žehná lidem, kteří činí dobré mládeži.“

Jeden z jeho vrstevníků vyznává: „Nikdy mi z paměti nevymizí, jak na mne působilo, když Don Bosko uděloval požehnání Pomocnice křesťanů nemocným. Když se modlil Zdravas a slova požehnání, jeho tvář jako by se proměnila. Oči se mu zalévaly slzami a hlas se mu chvěl. Mně to bývalo známením, že *vyšla z něho moc*. Proto jsem se ani nedivil zázračným účinkům požehnání, že totiž zarmoucení šli od něho potěšení a nemocní uzdraveni.“

Četné jsou výroky světcovy, ukazující jeho lásku a vděčnost k přesvaté Pomocnici. „Panna Maria je naše Matka a miluje nás neskonale více, než mohou milovati všechny pozemské matky dohromady.“ — „Don Boska (tak si světec říkával, aby nemusil říkati ‚Já‘) vede za ruku Madona. Na každém kroku, v každé okolnosti. Zřejmě nás chrání od každého nebezpečí nebo nehody, a ukazuje nám každý krok, který máme činit, a pomáhá nám jej učinit.“ — „Nevím o nikom, že by se byl utíkal k Panně Marii Pomocnici křesťanů nadarmo. Ovocem prosby k milosrdné Matce, k mocné Pomocnici křesťanů, byla vždycky více méně význačná milost duchovní nebo časná.“ — „Panna Maria mi vždycky pomáhala a bude pomáhat.“ — „Panna Maria chce, abychom v ni složili veškeru důvěru.“ — „Cti Pannu Marii a budeš jistě šťasten.“ — „Až dosud jsme stále šli najisto. Nemůžeme zbloudit. Maria nás vede.“

Proto není divu, že sv. Don Bosko, propouštěje misionáře své Společnosti na misie, jim při loučení zvláště kladl na srdce: „Rozšiřujte pobožnost k nejsvětější Svátosti a k Panně Marii Pomocnici!“ — „Mějte bezmeznou důvěru k velcebné Svátosti a k Panně Marii Pomocnici, a uvidíte, co jsou zázraky!“

A umíraje zanechává svým spolupracovníkům salesiánským odkaz: „S kazatelen hlásejte časté svaté přijímání a úctu k bl. Panně!“

Sv. Don Bosko viděl dobře:

Která duše se celou svou bytostí přimkla k Panně

Marii Pomocnici, ta se ani na nejrozbouřenějším moři životních překážek nepotřebuje bát! Ta si může s Don Boskem opakovati: „Panna Maria mi vždy pomáhala a bude pomáhat!“

Třetí opěrný sloup: katechismus.

Don Bosko měl dobrou zkušenost: Někteří hoši přišli do oratoře, vzplanuli, zaníceně uctívali s ostatními velebnou Svátost, milovali Pannu Marii. Ale byl to oheň ze slámy. Za krátkou dobu přestali sem chodit. Zevšedněl jim život v ústavě, přestalo je to těšit, horlivost pohasla. Don Bosko viděl, že je potřebí u hochů zajistiti věrnost bezpečnějším základem — důkladným poučením o náboženských pravdách. Ve které duši je náboženská nevědomost, ve které duši není bezpečná znalost základních náboženských pravd, tam nelze počítati na trvalý účinek. Proto nejvyšší péči věnoval náboženskému poučování svých hochů. Praví Don Rua, žák Don Boska, strážce a věrný pokračovatel v jeho duchu, že „hlavním, nejhlavnějším cílem, pro který Don Bosko zakládal sváteční oratoře, bylo naučit chlapce katechismu, přimět je, aby světili svátky, a vzdálit je v těch dnech od špatných kamarádů, a hned dodal, že podle Don Boska ty oratoře, kde by se neučilo katechismu, nebyly by než rekreatoři“. Don Bosko sám praví: „Hlavním cílem je náboženská výuka, ostatní je jako nádavek a pro chlapce spíše jako atrakce, aby přišli.“

Don Bosko usuzoval správně. Neznalost náboženská je jedním z největších nebezpečí pro náboženský život. Již prorok Oseáš (4, 2-3) s bolestí volal: „Není znalosti Boha na zemi. Křivá přísaha, podvod a vražda, krádež a cizoložství rozmohlo se. Proto kvílí země a chřadnou všichni její obyvatelé.“ Opravdu: Není znalosti Boha na zemi; proto rozmohl se hřích; proto kvílí obyvatelé země. — V dobách starokřesťanských píše Tertullian: „Nenávidí křesťanství, protože je neznají.“ V pozdějších dobách prohlásil veliký papež Benedikt XV.: „Tvrdíme, že veliká část těch, kdo jsou odsouzeni k věčným trestům, přichází do tohoto neštěstí pro neznalost pravd víry, které nutně měli znáti a věriti, aby byli přijati mezi vyvolené.“ Na počátku dvacátého století trpce si stěžuje do náboženské nevědomosti sv. Otec Pius X.: „Skutečně, za dnešních dob velmi četní křesťané žijí ve svrchané neznalosti těch pravd, které je třeba znáti k věčné spáse. A to nejenom prostí věřící, které je možno často omluviti poněkud tím, že nejsou pány svého času, nýbrž také — ba zvláště! — i ti, kteří mají schopnosti a vzdělání a mají ve věcech světských rozsáhlé vědomosti, ale pokud se týká náboženství žijí naprosto nazdařbůh a nemoudře. Nelze ani vypověděti, jak hluboká temnota nevědomosti tyto lidi často obestírá.“

V dobách velké náboženské nevědomosti přišlo za Pia XI. heslo: „Více se vracet ke katechismu!“ Pius XI. i osobně zasáhl do tohoto svatého hnutí. Od něho pocházejí památné výroky: „Nikdy si

nemůže býti člověk dosti vědom, jak důležitý je katechismus, kniha to maličká i veliká pod zcela skromným názvem, kniha opravdu ze všech nejkrásnější, takže ji můžeme nazvati královnou knih. Předčí jej už jenom kniha knih, Písmo svaté, obsahující přímé slovo Boha takové, jak On je řekl a zjevil. A hned po Písmě svatém je katechismus, protože v podstatě i on obsahuje přímé slovo Boží. Obsahuje přikázání Boží, jeho pravdy, jeho zákon, a označuje nám, jaký řád má býti v poměru mezi Bohem a člověkem, mezi veškerým lidstvem a Bohem.“ — „Katechismus začíná první maličkou učebnicí a postupně se rozrůstá. Ale od maličké knížky, které se s tak velikým užitkem učí maličci, až po největší, kterou mají v rukou hoši a děvčata, podstata je všude táž. Možno to ovšem říci i o knihách vědeckých, u katechismu však je to fakt zvláštní a jedinečný. — Žádná kniha nenabývá stále větší šíře tak, že by při tom zůstávala stále touž, jako je tomu u katechismu. Je a zůstane stejný, jak v krátkých otázkách, jen začínajících nejdůležitější pravdy o zákonu Božím, o Církvi, až po rozsáhlá díla veleduchů, na př. sv. Tomáše Aquinského, jehož díla můžeme směle pojmenovat jinak než Velkým Katechismem.“ — „Učení katechismu nikdy nesmí přestat. Jest potřebí učit se mu stále a studovat jej stále hlouběji a obšírněji.“ — „Katechismus není knihou pouze pro vzdělání. Katechismus není něčím, čemu se člověk učí, aby obohatil mysl pěknými myšlenkami a skvělými vědomostmi. Katechismus si žádá

něco jiného: nejen aby se mu člověk učil, nýbrž aby jej i prováděl. Neboť on mu povídá, co jsme, odkud je život, k čemu ten náš život je, objasňuje náš poměr k Bohu, k rodině a společnosti ve všech směrech života, v každém postavení a v každém počínání člověka.“

Don Bosko by ani nebyl býval Don Boskem, kdyby nebyl hned v prvních letech svého působení vycítil tuto potřebu čelit náboženské nevědomosti. Měl za sebou již bohatou zkušenost v náboženském poučování dětí, když pro své spolupracovníky psal zásadu: „Jedním z nejhlavnějších úkolů v oratoři je úkol katechistův, neboť prvním cílem této oratoře je vyučovati křesťanskému náboženství hochy, kteří ji navštěvují.“ Svě pomocníky z řad kněžských i laických povzbuzuje: „Tím, že vyučujete katechismu, konáte, vy katechisté, velmi záslužnou práci před Bohem. Vždyť spolupracujete na spáse duší, vykoupených drahocennou krví Ježíše Krista, vedete je na cestu k věčné spáse. Budete míti zásluhu také u lidí. Posluchači budou vám povždy žehnati za slova, kterými jim ukazujete cestu, aby se stali dobrými občany, užitečnými své rodině i samé občanské společnosti.“

Sám byl vzorem horlivosti v katechisování. Napsal o sobě: „Shromažďovati chlapce a učiti je katechismu bylo mým ideálem již od pěti roků; bylo to mým nejvroucnějším přáním. Zdálo se mi, že toto je jediné, co mám dělat na zemi.“

A zase vtipný Don Bosko: vidí, že se svými druhy na to nestačí, aby mohl učiti základům ná-

boženským všechna ta sta hochů, kteří chodili do ústavu. Ale praví si: „Což, že by nám v tom nepomohli odrostlí laici, kteří rádi docházejí do ústavu? Jejich vědomosti na to stačí, ochotně pomohou ve všem — půjde to!“ A šlo to. Don Bosko zaznamenal později jména několika těchto svých obětavých mužů, a je zajímavé sledovat v tomto seznamu jejich povolání, aby se vidělo, v jakých kruzích si našel Don Bosko pomocníky: stolářský mistr, obchodník krajkami, profesor reálky, drogist, cukrář, agent, sazeč, stolář, obchodníci různým zbožím, zlatník, markýz, hrabě, profesor bohosloví atd. Za takových okolností měl kým obsadit všechno, a mladé duše mohly vnikati více a více do křesťanské nauky a svůj křesťanský život budovati na pevném základě náboženských vědomostí.

„Mou rozkoší bylo učit chlapce katechismu,“ vyznává o celém svém životě sv. Don Bosko — a tuto svou lásku ke katechetské práci dovedl vštěpovati také okruhu lidí, kteří kolem něho stáli a stojí.

A náboženská nevědomost, tento veliký nepřítel Boží a vrah duší, je v salesiánských ústavech tlacen k ústupu!

S jasným vědomím křesťanských pravd se potom snáze člověku křesťansky žije!

Závěr.

Čistá veselost na zemi jest krůpěj toho blaha, které má Bůh nachystáno v nekonečné míře pro nás v nebi.

Životní dílo sv. Don Boska, které začalo událostí s Bartolomějem Garellim 8. prosince 1841 v sakristii turinské, je mohutným průlomem, kterým jest umožněn tisícům a tisícům hochů ze všech vrstev přístup k tomuto věčnému blahu.

Ke štěstí spějí. Se zpěvem na rtech a s veselím v tváři mají k tomuto štěstí spěti.

Ale předpokladem pravé radosti je svatá duše. Proto se v ústavách salesiánských soustavně pracuje o posvěcení srdce.

A kdo chce křesťansky žít, musí býti připraven na zápasy, musí se vyzbrojit velkými silami, aby v těchto zápasech zůstal vždy vítězem.

Don Bosko ukazuje na dva nevyčerpatelné zdroje nebeských sil:

na nejsvětější Svátost oltářní,
na Pannu Marii Pomocnici,

a ukazuje jednu z nejdůležitějších cest, která vede k těmto zdrojům a k Bohu vůbec: na katechismus, z něhož čerpáme poznání náboženských pravd.

Kéž dílo sv. Don Boska požehnaně se i u nás rozrůstá! Kéž rostou u nás řady salesiánských kněží novými a novými horlivými pracovníky! Kéž ústavy salesiánské u nás mohutní a počet

jejich roste, kéž rostou řady jejich dobrodinců!
Kéž chovanců dochází do oratoří stále více, kéž
stále více se stávají takovými, jak je chtěl míti
Don Bosko!

Bartoloměj Garelli zkusil na sobě po 8. prosinci
1841, jakým je to štěstím, když se někoho ujme
Don Bosko. Kéž se této ochrany Don Boskovy
dostane i nám!
